

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика (м. Київ)

Дана робота є фрагментом НДР «Інформаційно-аналітичне забезпечення модернізації системи охорони здоров'я», № держ. реєстрації 0113U0002210.

Вступ. Стоматологічна допомога є одним з наймасовіших видів медичної допомоги. Поширеність стоматологічних захворювань серед дорослого населення сягає 100%, а звернення до лікарів-стоматологів становлять до 25% від усіх звернень до амбулаторно-поліклінічних закладів [1,6]. Сучасні організаційно-економічні та соціально-економічні засади функціонування стоматологічної служби, порядок її фінансування корінним чином впливають на організацію стоматологічної допомоги та її організаційно-методичне забезпечення [2,3]. На сьогодні найважливішим завданням стратегічної політики держави у галузі охорони здоров'я, яку на практиці реалізують керівники стоматологічних закладів, є оптимізація використання обмежених ресурсів з метою максимального задоволення соціальних потреб населення у медичній допомозі [3,5,6].

Актуальність проведеного нами соціологічного дослідження полягає у тому, що воно дозволило отримати інформацію від керівників стоматологічних закладів, які мають практичний досвід роботи і можуть виступати експертами з оцінки сучасного стану та напрямків розвитку стоматологічної допомоги населенню. Соціологічний метод дослідження відноситься до найважливіших методів вивчення організації медичної допомоги населенню, у тому числі, стоматологічної [4].

Мета дослідження – вивчити думку керівників державних стоматологічних закладів щодо основних проблем та можливих шляхів удосконалення діяльності державного сектора стоматології в Україні.

Об'єкт і методи дослідження. За спеціально розробленою програмою у 2013 році проведено соціологічне дослідження, яке охопило репрезентативну вибірку, яка налічувала 416 організаторів охорони здоров'я – керівників стоматологічних поліклінік та завідувачів стоматологічних відділень із усіх регіонів України. Програма дослідження передбачала збір інформації від керівників стоматологічної служби для вивчення їх думки щодо існуючих проблем і можливостей удосконалення роботи державних стоматологічних закладів. Соціологічне

дослідження проведене шляхом анонімного анкетування за спеціально розробленою анкетною, яка містила – 20 запитань. Статистична обробка результатів соціологічного дослідження передбачала використання методів статистичного групування, табличного зведення, аналізу абсолютних та відносних рядів розподілу.

Результати досліджень та їх обговорення.

Результати дослідження дозволили отримати характеристику керівників стоматологічної служби у державному секторі охорони здоров'я. Так, статевий склад респондентів був наступним (**табл.**): чоловіки становили 69,5%, жінки – 30,5%; керівники у віці до 30 років – 14,9%, 30-50 років – 55,5%, 50 років і старше – 29,6%. За стажем роботи на керівній посаді респонденти розподілились наступним чином: – до 5 років – 19,5%, 5-15 років – 53,6%, більше 15 років – 26,9%. До зарахування на посаду керівника 68,5% респондентів не були у резерві на дану посаду. Сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «організація і управління охороною здоров'я» мали 62,5% опитаних. Кваліфікаційна категорія за фахом «організація і управління охороною здоров'я» була присвоєна 68,3% керівникам стоматологічної служби, у т. ч. вища – 45,2%, перша – 19,5%, друга – 3,6%.

Результати проведеного анкетування засвідчили, що існуюча система оплати праці медичних працівників не задовольняє – 68,0% респондентів. 51,0% керівників стоматологічних закладів не задоволені розміром своєї заробітної плати, а 81,5% вказали, що її розмір не залежить від якості управління.

Як задовільну оцінили матеріально-технічну базу свого закладу менше половини респондентів (45,4%). 67,0% респондентів вказали на відсутність відповідної законодавчої бази для роботи закладу у нових економічних умовах. 66,1% керівників вважають, що їх заклад не адаптований до роботи у ринкових умовах, а 90,1% оцінюють існуючу систему фінансування стоматологічних закладів як незадовільну. 89,9% респондентів вважають, що бюджетне недофінансування стоматологічної служби негативно позначається на якості стоматологічної допомоги.

Таблиця

Результати соціологічного опитування керівників державних стоматологічних закладів України

№ п/п	Запитання	Варіанти відповіді	Результати опитування (n=416)	
			Абс	%
1	Стать	1. 1. чоловіча	289	69,5
		1. 2. жіноча	127	30,5
2	Вік	2. 1. до 30 років	62	14,9
		2. 2. 30-50 років	231	55,5
		2. 3. 50 років і старше	123	29,6
3	Стаж роботи керівником	3. 1. до 5 років	81	19,5
		3. 2. 5-15 років	223	53,6
		3. 3. більше 15 років	112	26,9
4	Ви керівник:	4. 1. стомат. поліклініки	99	23,8
		4. 2. стомат. відділення	317	76,2
5	Чи були Ви у резерві на дану керівну посаду?	5. 1. так	131	31,5
		5. 4. ні	285	68,5
6	Чи маєте Ви сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «організація і управління охороною здоров'я»?	6. 1. – так	260	62,5
		6. 2 – ні	156	37,3
7	Чи маєте Ви кваліфікаційну категорію за фахом «організація і управління охороною здоров'я», вкажіть яку?	7. 1. вища	188	45,2
		7. 2. перша	81	19,5
		7. 3. друга	15	3,6
		7. 4. не має категорії	132	31,7
8.	Чи задовольняє Вас Ваша заробітна платня?	8. 1. – так	204	49,0
		8. 2 – ні	212	51,0
9	Чи залежить розмір Вашої заробітної плати від якості управління (показників функціонування закладу) ?	9. 1. – так	77	18,5
		9. 2 – ні	339	81,5
10	Чи задовольняє Вас існуюча система оплати праці медичних працівників?	10. 1. – так	133	32,0
		10. 2 – ні	283	68,0
11	Чи впливає бюджетне недофінансування стоматологічної служби на якість стоматологічної допомоги?	11. 1. – так	374	89,9
		11. 2 – ні	42	10,1
12	Як Ви оцінюєте матеріально-технічну базу Вашого закладу?	12. 1. задовільна	189	45,4
		12. 2. незадовільна	227	54,6
13	Чи існує відповідна законодавча база для роботи Вашого закладу у нових економічних умовах?	13. 1. – так	137	33,0
		13. 2 – ні	279	67,0
14	Чи адаптований Ваш заклад до роботи у ринкових умовах?	14. 1. – так	141	33,9
		14. 2 – ні	275	66,1
15	Як Ви оцінюєте існуючу систему фінансування стоматологічних закладів ?	15. 1. задовільна	375	90,1
		15. 2. незадовільна	41	9,9
16	Як Ви вважаєте, чи є доцільними наступні організаційні зміни у роботі стоматологічних закладів?	16. 1. Розширення юридичних і господарських прав для закладів	334	80,2
		16. 2. – Розробка і запровадження державних стандартів безоплатної стоматологічної допомоги.	256	61,5
		16. 3. – Перехід від принципу бюджетного утримання стоматологічних закладів до принципу оплати обсягів медичної допомоги за договорами	288	69,2
		16. 4. – Прийом на роботу медичних працівників за контрактом, у якому вказується розмір заробітної плати в залежності від обсягу наданих послуг	216	51,9
		16. 5 – Трансформація частини державних стоматологічних закладів у заклади із залученням приватного капіталу (із державно – приватним партнерством)	293	70,4
17	Чи здійснюєте Ви аналіз економічної ефективності свого закладу?	17. 1. – так	42	10,1
		17. 2 – ні	374	89,9
18	Чи розробляєте Ви стратегічні плани управління закладом (на 5 років)	18. 1. – так	55	13,2
		18. 2 – ні	361	86,8
19.	Чи задоволені Ви взаємодією системи охорони здоров'я та органів виконавчої влади у Вашому регіоні?	19. 1. – так	199	47,8
		19. 2 – ні	217	52,2
20	Як Ви оцінюєте існуючу систему підготовки лікарів стоматологів, їх методичне та інформаційне забезпечення?	20. 1. задовільна	79	19,0
		20. 2. незадовільна	337	81,0

Для оптимізації роботи стоматологічних закладів 80,2% респондентів вважають за необхідне розширення їх юридичних і господарських прав; 70,4% – трансформацію частини державних стоматологічних закладів у таку господарсько-правову форму, яка дозволяє залучення приватного капіталу (державно – приватне партнерство); 69,2% – підтримали перехід від принципу бюджетного утримання стоматологічних закладів до принципу оплати наданих за договорами обсягів стоматологічної допомоги; 61,5% – розробку і запровадження державних стандартів безоплатної стоматологічної допомоги; а 59,9% – пропонують запровадити прийом на роботу медичних працівників за контрактом, у якому передбачена диференціація розміру заробітної плати в залежності від обсягу наданих послуг.

Слід відмітити, що переважна більшість організаторів (89,9%) визнала себе не підготовленою для керівництва закладом у нових економічних умовах. 86,8% опитаних розробляють стратегічних планів управління закладом. 81,0% респондентів оцінюють існуючу систему підготовки лікарів-стоматологів та їх методичне й інформаційне забезпечення як незадовільні. Менше половини керівників (47,8%) задоволені взаємодією з територіальними органами виконавчої влади.

Висновки. Результати дослідження дозволили встановити, що державний сектор стоматології на сьогодні є економічно неефективним, а також констатувати, що існуюча система організації та оплати праці в ньому себе практично вичерпала. Умови праці стоматологів та матеріально-технічне забезпечення стоматологічних закладів впродовж

останніх років погіршилися. Так, матеріально-технічну базу свого закладу оцінили як задовільну лише 45,4% керівників стоматологічної служби. 67,0% респондентів вказали на відсутність відповідної законодавчої бази для роботи закладу у нових економічних умовах. 66,1% керівників вважають, що їх заклад не адаптований до роботи у ринкових умовах, а 90,1% оцінюють існуючу систему фінансування стоматологічних закладів як незадовільну. Все перераховане негативно відбивається на якості стоматологічної допомоги.

Найбільш актуальними кроками, спрямованими на оптимізацію існуючої державної системи стоматологічних закладів – 80,2% респондентів вважають розширення юридичних і господарських прав закладів, 70,4% – трансформацію частини державних стоматологічних закладів у заклади із залученням приватного капіталу (із державно – приватним партнерством), 69,2% – перехід від принципу бюджетного утримання стоматологічних закладів до принципу оплати наданих за договорами обсягів стоматологічної допомоги

Таким чином, проведене соціологічне дослідження дозволило отримати інформацію, яка відображає стан організації та основні шляхи розвитку стоматологічної допомоги дорослому населенню у державному секторі охорони здоров'я.

Перспективи подальших досліджень У подальших дослідженнях передбачається здійснити обґрунтування методології переходу існуючої державної системи стоматологічної допомоги з невивірної сфери у виробничу.

Література

1. Вахненко О. М. Аналіз ресурсного забезпечення стоматологічної служби в Україні / О. М. Вахненко // *Соврем. стоматология*. – 2011. – № 3. – С. 172-176.
2. Вороненко Ю. В. Медичне право в системі права України: стан і перспективи розвитку / Ю. В. Вороненко, Я. Ф. Радиш // *Український медичний часопис*. – 2006. – № 5 (55). – С. 5-10.
3. Вялков А. И. Управление и экономика здравоохранения / А. И. Вялков, В. З. Кучеренко, Б. А. Райзберг [и др.]. – 2009. – 664 с.
4. Гришина Н. К. Социологический мониторинг в информационном обеспечении управления здравоохранением / Н. К. Гришина // *Социальные аспекты здоровья населения*. – 2010. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestnik.mednet.ru/content/view/248/30/>.
5. Князюк Н. Ф. От менеджмента качества к стратегическому управлению медицинской организацией с использованием сбалансированной системы показателей / Н. Ф. Князюк // *Менеджер здравоохранения*. – 2010. – № 4. – С. 21-29.
6. Косенко К. Н. Состояние стоматологической помощи в Украине / К. Н. Косенко, О. Э. Рейзвих // *Экономика и Менеджмент в Стоматологии*. – 2012. – № 2 (37). – С. 57-61.

УДК 614. 2

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Савчук О. В.

Резюме. Результати соціологічних опитувань організаторів охорони здоров'я є важливим інформаційним джерелом для наукового обґрунтування напрямів удосконалення системи охорони здоров'я.

Мета – вивчити думку керівників стоматологічних закладів щодо основних проблем та можливих шляхів вдосконалення діяльності державного сектора стоматології в Україні.

За спеціально розробленою програмою соціологічного дослідження проведено анкетування 416 організаторів охорони здоров'я – керівників стоматологічних поліклінік та відділень з усіх регіонів України.

Аналіз матеріалів соціологічного дослідження засвідчив, що існуюча система організації та стимулювання праці керівників себе практично вичерпала; умови праці стоматологів та матеріально-технічне забезпечення стоматологічних закладів є незадовільними, заклади не адаптовані до роботи в ринкових умовах, а існуюча система їх фінансування вимагає удосконалення.

Для оптимізації існуючого державного сектора стоматології – 80,2% респондентів пропонують законодавчо розширити юридичні та господарські права закладів, 70,0% – підтримують ідею трансформації частини державних стоматологічних закладів у заклади із залученням приватного капіталу (з державно – приватним партнерством) і перехід від принципу бюджетного утримання стоматологічних закладів до принципу оплати обсягів наданої у відповідності до договорів медичної допомоги.

Проведене соціологічне дослідження дозволило отримати інформацію, яка відображає стан стоматологічної допомоги дорослому населенню в державному секторі охорони здоров'я і визначає основні шляхи її розвитку.

Ключові слова: соціологічне дослідження, керівники стоматологічних закладів, удосконалення організації стоматологічної допомоги.

УДК 614. 2

СОЦИОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ КАК ЭЛЕМЕНТ ИНФОРМАЦИОННОЙ БАЗЫ ДЛЯ ОПТИМИЗАЦИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Савчук О. В.

Резюме. Результаты социологических опросов организаторов здравоохранения являются важным информационным источником для научного обоснования направлений усовершенствования системы здравоохранения.

Цель – изучить мнение руководителей стоматологических учреждений относительно основных проблем и возможных путей совершенствования деятельности государственного сектора стоматологии в Украине.

Согласно специально разработанной программе, проведено анкетирование 416 организаторов здравоохранения – руководителей стоматологических поликлиник и отделений со всех регионов Украины.

Анализ материалов социологического исследования позволил констатировать, что существующая система организации и стимулирования труда руководителей себя практически исчерпала; условия труда стоматологов и материально-техническое обеспечение стоматологических учреждений являются неудовлетворительными, учреждения не адаптированы к работе в рыночных условиях, а существующая система их финансирования требует усовершенствования.

С целью оптимизации существующего государственного сектора стоматологии – 80,2% респондентов предлагают законодательно расширить юридические и хозяйственные права учреждений, 70,0% – поддерживают идею трансформации части государственных стоматологических учреждений в учреждения с привлечением частного капитала (с государственно – частным партнерством) и переход от принципа бюджетного содержания стоматологических учреждений к принципу оплаты объемов оказанной согласно договоров медицинской помощи.

Проведенное социологическое исследование позволило получить информацию, которая отражает состояние стоматологической помощи взрослому населению в государственном секторе здравоохранения и определяет основные пути ее развития.

Ключевые слова: социологическое исследование, руководители стоматологических учреждений, усовершенствование организации стоматологической помощи.

UDC 614. 2

Sociological Study as a Component Framework for the Optimization of Dentistry

Savchuk O. V.

Abstract. Introduction. The results of opinion polls of managers are important source of information for scientifically substantiation of the directions of improvement of public health.

Objective. To study the opinion of managers of municipal dental outpatient clinics about main problems and possibilities of improvement of the communal sector of dentistry in Ukraine.

Methods. According to a specially designed program in 2013 conducted surveys 416 managers of communal dental outpatient clinics from all regions of Ukraine. Research program included the collection of information from dental service managers to explore their views on the current challenges and opportunities for improvement of public dental service. Research was conducted by anonymous questionnaire on a specially designed questionnaire, which contained 20 questions. Statistical analysis of the results of the survey included the use of statistical methods of grouping, tabular reports, analysis of absolute and relative series distribution.

Results. Analysis of the survey materials permitted to evaluate the existing system of communal dental organizations in the regions of Ukraine, stated that the current system of organizing and stimulating labor of managers practically exhausted; working conditions of dentists and logistics dental facilities are unsatisfactory, dental outpatient clinics are not adapted to work in market conditions, the current system of financing dental institutions needs to be improved.

So the logistics of their outpatient clinics rated as satisfactory only 45. 4% of the managers of dental services. 67. 0% of respondents indicated a lack of an appropriate legal framework for establishment of new economic conditions. 66. 1% of managers believe that their institution is not adapted to work in market conditions, and 90. 1% rated current system of funding for dental outpatient clinics as unsatisfactory.

To optimize existing public sector of dentistry – 80. 2% of respondents offer empowerment of dental outpatient clinics; 70. 0% – support the idea of the transformation of the public dental outpatient clinics to institutions with the involvement of private capital (with a public – private partnership), and the transition from the principle of budgetary content dental facilities to the principle of payment volumes care contracts .

The vast majority of managers (89. 9%) pleaded not prepared to lead the outpatient clinics in the new economy. 86. 8% of respondents did not develop a strategic plan of management of clinic. 81. 0% of respondents assessed the current system of training of dentists and their methodological and informational support as unsatisfactory. Less than half of managers (47. 8%) satisfied with the cooperation with regional bodies of executive power.

Conclusions. The sociological study allowed to obtain information that reflects the state of dental care to the adult population in the public health sector and identifies the main ways of its development.

Results of the study revealed that public sector dentistry today is economically inefficient, and stated that the current system of organization and pay in dentistry almost exhausted.

To optimize existing public sector of dentistry the vast majority of managers offer empowerment of outpatient clinics and support the idea of the transformation of the public dental outpatient clinics to institutions with the involvement of private capital (with a public – private partnership).

The results of sociological study identifies the main ways of development of the public sector of dentistry.

Key words: sociological study, heads of dental outpatient clinics, dental care improvement.

Рецензент – проф. Орлова Н. М.

Стаття надійшла 15. 04. 2014 р.